

so obdržati svoj nacionalni standard na višini. Napovedali so boj revščini, ki se pokaže zlasti ob porokah. Bratovščina mora sobratu pomagati, če ima hčerko za možitev, pri čemer je upoštevati njen položaj. Bilo je to delo za nacionalne interese, za ohranitev slovenske krvi v Vidmu! Tudi »Institut zapalosti priča o veliki medsebojni povezanosti članov bratovščine, ki je bila nekaka centralna organizacija Slovencev v Vidmu«. Prav jasno je to izraženo v francoskem »résuméju« na koncu razprave: »Les statuts de la Confraternité de St. Jérôme prouvent, qu'au moyen âge la colonie slovène était puissante à Udine, et que ces colons étaient (prav: étaient) liés par un remarquable esprit de solidarité en vue de conserver l'élément slovène«.

V videmskem »Ce fastu? — Bollettino della Società Filologica Friulana« (štev. 4, str. 197—201) je dr. G. B. Corgnali, ravnatelj videmske »Biblioteca Comunale«, kjer se listina hrani, pohvalil Urbančevo misel, da je listino objavil v fotografiskem posnetku, in njegova zgodovinskopravna izvajanja o slovenskem in jugoslovanskem zavarovalstvu. Manj navdušen pa je za slovenski prevod listine, kateremu očita trinajst večjih in manjših netočnosti (n. pr. da pomeni »libra« utež, ne cene, da je »reduetto« hiša, dom, bivališče, ne dohod, da pomeni »dodese« dvanajst, ne dvajset i. dr.) in meni, da je te nepopolnosti zakrivila prevelika naglica. To pot se je izkazalo, da je dr. Corgnali v slovenščini bolj izurjen kakor dr. Urbanc in Alojzij Škerlj v srednjeveški videmski italijanščini in furlanščini. Dr. Corgnali ne odobrava vseh Urbančevih izvajanj o videmskih Slovincih, češ da dišijo preveč po spornih Tumovih nazorih, in sklepa: »Nekateri izmed teh pogrškov v slovenskem prevodu so pripomogli, da si je Urbanc ustvaril gotovo pretirano misel o važnosti te bratovščine in torej tudi o maloštevilnih Slovincih, ki so takrat — kakor v ostalem še danes — prebivali v našem mestu. — Učene razprave o življenju in usodah te družbe še zmerom ni; pa bi ne bila težavna, ker so listine (vse v latinščini, italijanščini ali furlanščini) na srečo ohranjene. Toda kdor bi se hotel lotiti takega dela, bi moral med drugim pojasniti najprej dve točki, ki se nam zdita bistvene važnosti, namreč: ali so bratovščino tvorili samo Slovani in ali so mogle biti v njej tudi osebe stanujoče izven Vidma.«

Te dve vprašanji sta res temeljne važnosti, tembolj ker so zapiski v zvezkih bratovščine in ustanovna listina pisani v nenašem jeziku. Važno bi bilo dognati kaj podrobnejšega o zapisnikarjih ali tajnikih bratovščine. Vse to je nepreorana ledina, ki se je bo treba kdaj lotiti. Delo zahteva najtemeljitejšo znanstveno resnobo. Za povoljno rešitev bi bilo potrebno tesno sodelovanje prav dobrega zgodovinarja, jezikoslovca in pravnika. Le tako bi bilo mogoče dokončno pojasniti zadevo bratovščine sv. Hieronima v Vidmu in v zvezi z njo nekatera vprašanja o najzapadnejših Slovincih.

Andrej Budal

MATEJ STERNEN — SEDEMDESETLETNIK. Eden izmed štirih še živih utemeljiteljev slovenskega impresionizma, slikar Matej Sternen, je dne 20. septembra t. l. obhajal sedemdesetletnico rojstva. V naši upodablajoči umetnosti ima Sternen zaslužen sloves, saj je ta mojster vse svoje dolgo delavno življenje posvetil izključno slovenski umetnosti.

Rodil se je Sternen na Verdu pri Vrhniku, studiral najprej na umetnostno obrtni šoli v Gradcu, nato obiskoval dunajsko akademijo in po šestih letih odšel v Monakovo, kjer je v Ažbetovem umetniškem krogu s tovariši polagal temelje slovenskemu modernemu slikarstvu. Po osmih letih monakovskih studij je prišel

v Ljubljano, kjer se je že leta 1900. udeležil prve razstave v Mestnem domu, kasneje pa z Jakopičem odprl slikarsko šolo. Po prevratu je postal učitelj risanja na tehnični fakulteti, kjer deluje še danes.

Matej Sternen je bil izmed vseh prvih impresionistov — Groharja, Jakopiča, Jame in Vesela — najbolj vnet in tudi ostal najbolj dosleden pristaš načel novega slikarskega izražanja. Bil je izrazit materialist, ki je v predmetu videl vselej samó slikarski motiv, zgolj bežen, minljiv barvni pojav. Njegov naturalistični pogled na svet, ki se je trdno oklepал predmeta, je bil zmerom trezen, strog, včasih skoro malce neosebno hladen, vselej pa pošten in odkrit. Ustvaril si je lasten, temperamenten izraz z značilnim svetlim koloritom. Naslikal je, kar je za njegov idejni krog nenavadno, razmeroma malo pokrajin, pogosteje se je pečal s kompozicijo in interieuro, zlasti pa je gojil slikanje aktov. Najboljši je v delih, katere je ustvaril strogo po naravi, ki jo vestno in do poslednjih podrobnosti preučuje. Ker je vse svoje življenje z nenavadno vztrajnostjo studiral najrazličnejše tehnike, si je pridobil tolikšno slikarsko znanje, da mu zlepa ni kdo kos.

Sternenove zasluge pa niso samo v njegovem izvornem ustvarjanju, temveč si je za našo umetnost pridobil prav tako važnih zaslug kot umetnostni konservator in restavrator. Nad štirideset let že vneto deluje po Sloveniji in Dalmaciji, kjer je v premnogih cerkvah in drugih zgodovinsko važnih poslopjih odkril znamenite freske izpod beleža, rešil propada nešteto umetnin, očistil in ohranil marsikatero slavno sliko. Eno največjih takih del je ohranitev stropnih slik v celjski grofiji. Restavratorsko delo ga je seznanilo do podrobnosti s slikanjem na presno, kjer je ustvaril največje freskantsko delo našega časa v Sloveniji, slikarije na svodu frančiškanske cerkve v Ljubljani.

Ko mojster Matej Sternen vedrega duha, krepak in delaven praznuje sedemdesetletnico, žele temu zaslužnemu, pri tem pa osebno tako skromnemu umetniku in neutrudljivemu kulturnemu delavcu vsi prijatelji slovenske umetnosti še dolgo vrsto enako plodnih, uspešnih let.

K. D.

JOŽE PAHOR: MATIJA GORJAN. Slovenska matica. (Dalje.) Breznik in Ramovš ne oznanjata zaman: z Vukom se je začelo šele pravo srbsko slovstvo; severno od Idrije se začinja kraška zemlja; tu se konča tretja stran. To pozna tudi naša knjiga: »gozd se je končal« (189), »kakšni časi se začejajo« (294), »Spopad se ni še niti prav začel« (295), »kako se bo končalo« (316), »se je pričel krvavi ples« (266 in 267); a včasih le zaide v trnje: »Takrat (manjka: se) je začela njih nesreča« (100), »kako (manjka: se) bo to končalo« (175), »Pričela (manjka: se) je setev« (199), »kjer (manjka: se) je končalo njih poslanstvo« (319). Preizkusni kamen za slovenske pisatelje je zanesljivo razločevanje med u- in v-. Dasi stvar ni neznansko težka, vendar si lahko čestita, kdor sam vse prav zadene in mu ni treba nikdar listati po pravopisu. V tej knjigi je to poglavje navadno v redu, a vselej vendar ne: »misel se mu je vtrgala (prav: utrgala) z usten« (123), »vsmerijo« (prav: usmerijo, 186), »se je vsajal« (prav: usajal, 198), »se je bil vdinil« (prav: udinjal, 141); in narobe: »udrtih (prav: vdratih) lic« (174), »bilo bi udrilo (prav: vdrilo) v ječo« (225), »užgala« (prav: vžgala, 286), »udirati (prav: vdirati) s silo v hiše« (264). »Natvezil« (174) bi bilo po četrti vrsti, a glagol je iz prve »natvesti«, torej: »natvezel«. »Razvedelo« (211) bodi »razvedelo«. »Niso si upali upreti« (212) je preveč skrajšano, ker je »upreti se« važnejši povratnik, torej kvečjemu: »Niso se upali upreti«. »Bliski so svetlikali« (102) bodi »... so se svetlikali«, ker je tudi ta glagol povratnik. »Ali je še kdo varen, ki orjejo to